

Европейската политика за развитие на селските райони 2014-2020 – контекстът на потребностите и възможностите на България

Проф. д-р Юлияна Яркова

Тракийски университет

19.03.2014

Селските райони в ЕС

- ❖ **Над 56% от населението ЕС 28**
- ❖ **91% от територията на ЕС 28**

**Развитието на СР в ЕС 2014-2020 подчинено на:
Стратегия Европа 2020 (интелигентен, устойчив и
приобщаващ растеж)**

- ❖ **ОСП (2 стълба)**
- ❖ **Европейско партньорство за иновации (чрез инициатива “Съюз на иновациите” -производителност и устойчивост на аграрния сектор)**
- ❖ **Програма Хоризонт 2020 (изследвания в аграрния сектор)**
- ❖ **Европейските структурни фондове с 11 тематични цели**

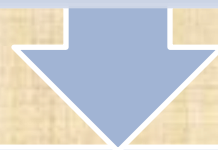
Дългосрочни цели на ОСП

Предизвикателства

Икономически

Екологични

Териториални

Цели на политиката

**Жизнеспособно
производство на
храни**

**Устойчиво управление
на природните ресурси**

**Балансирано
териториално
развитие**

Цели на реформата

**Повишена
конкурентоспос.**

**Подобрена
устойчивост**

**По-висока
ефективност**

Бюджет на ОСП 2014-2020

Стълб 1 - Директни плащания и свързаните с пазара разходи	277.851 млрд евро
Стълб 2 - Развитие на селските райони	84.936 млрд евро
Общ размер на бюджета на ОСП за 2014-2020	362.787 млрд евро

В контекста на цялата финансовата рамка за периода, посочените суми показват продължаващата силна подкрепа за ОСП, чийто бюджет представлява 37.8% от бюджета на ЕС за 2014-2020

Ключови характеристики на политиката за развитие на селските райони на ЕС(1)

-
- ❖ По-ефективна, по-зелена, по-целенасочена
 - ❖ Съвместно осигуряване на публични и частни блага
 - ❖ Гъвкавост при бюджетиране и подобряване на прилаганите инструментите
 - ❖ По-удобна за използване и в помощ на бенефициентите
 - ❖ Ще се реализира в рамките на национални
- Програми за развитие на селските райони**

Шест общи приоритета на политиката за РСР (1)

- **Приоритет 1:** Стимулиране на трансфера на знания и иновациите в областта на селското и горското стопанство и селските райони
- **Приоритет 2:** Повишаване на жизнеспособността на земеделските стопанства и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност, и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите
- **Приоритет 3:** Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство

Шест общи приоритета на политиката за РСР (2)

- **Приоритет 4:** Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство
- **Приоритет 5:** Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското стопанство, сектора на храните и горското стопанство
- **Приоритет 6:** Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическо развитие в селските райони

Селските райони в България (1)

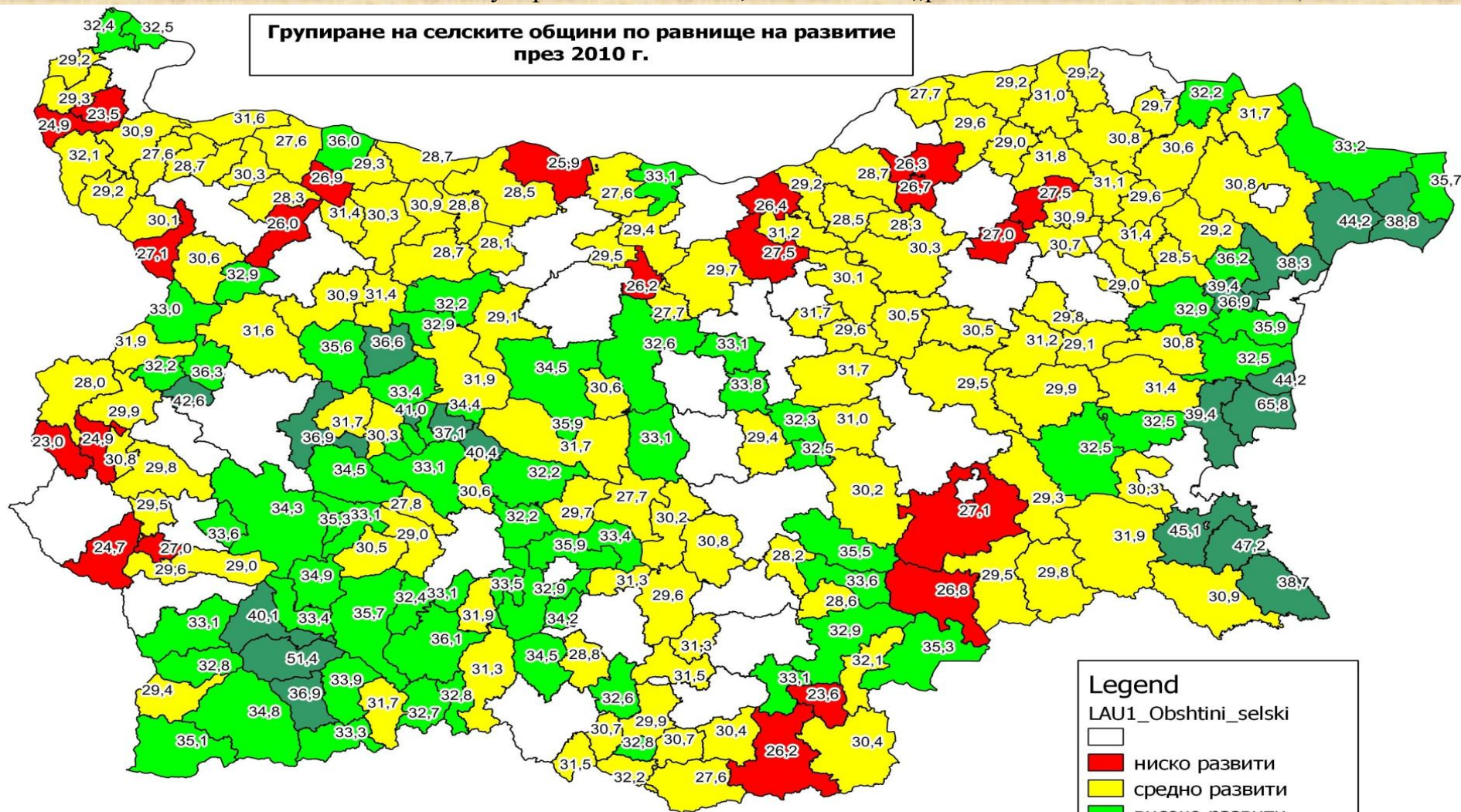
- По националната дефиниция, селските райони включват общините, в които най-голямото населено място има население до 30 000 души;
- Те обхващат:
 - ✓ **231 общини** - **88%** от българските общини (264 бр.)
 - ✓ Територия - **81% от територията** на страната
- В края на 2012 г:
 - ✓ населението на селските райони според националната дефиниция - **39% от населението** на страната
 - ✓ гъстотата на населението в селските райони - **31,6 души на кв.км и е два пъти по-ниска** от средната за страната

Селските райони в България (2)

(по доклад „Социално-икономически анализ за нуждите на оперативна програма „Регионално развитие” за периода 2014-2020 г. Етап 2 – Фокусиране на анализа”, Обединение „регионални анализи за 2014+”)

Групиране на селските общини по равнище на развитие през 2010 г.

Селските райони в България (3)

- **Много високо развити** – над средната за страната оценка (18 бр./7.8%)
 - **Високо развити** – между средната за страната и средната за селските общини оценка (66 бр./28.6%)
 - **Средно развити** – с оценка между средната за селските общини и прага на критичност (131 бр./56.7%)
 - **Ниско развитие** – с оценки под прага на критичност 16/6.9%
- Средна оценка** за социално-икономическо развитие на селските райони – **12% по-ниска от средната за страната.**

Изоставане в социално-икономическото развитие и намалена жизненост, бедност, отпадане от образование, нисък достъп до здравеопазване, ограничени възможности за развитие на бизнеса, липса на взаимопомощ и на гражданско общество.

СЛАБИ СТРАНИ на селските райони в България (1)

- Диспропорции в социално-икономическото развитие
- Изоставане на доходите на глава от населението
- Слаба икономическа активност, ниска степен на предприемачество
- Ниска степен на диверсификация, част от селските райони са традиционно зависими от един основен отрасъл (подотрасъл)
- Ниска производителност на труда
- Обезлюдяване, застаряване и неблагоприятна образователна структура на голяма част от малките населени места и селата.
- Липса или слаба развитост на основна техническа (вкл. ИКТ), социалната и бизнес инфраструктура
- Ниска степен на използване на местните ресурси

СЛАБИ СТРАНИ на селските райони в България (2)

- Проблеми, свързани с местното самоуправление: недостатъчно конкретизирана политика за развитие на присъединените към съответните общини села; процесът на децентрализация все още не отговаря на потребностите; информираността на местно ниво относно възможности за финансиране на дейности и проекти на частни и публични бенефициенти е недостатъчна; силна концентрация на финанси и средства в общинските центрове и др.
- Липса или слаб контрол върху качеството на компонентите на околната среда

СЛАБИ СТРАНИ на селските райони в България (3)

- Слаби връзки с научноизследователски и развойни центрове
- Слабо партниране между заинтересованите страни
- Упадък на гражданския и професионален морал;
- Недостиг на информация по базови индикатори за развитие на селските райони на ниво LAU2 и LAU1

СИЛНИ СТРАНИ на селските райони в България

- Специфичните активи
- Висока осигуреност с ИЗП/1000 души
- По-висок дял на хората готови сами да организират своето препитание, сравнително евтина работна ръка
- Българското село е компактно, много общности са със запазени традиции и идентичност
- Липса на социално и етническо напрежение
- Обективни условия за развитие на алтернативни дейности

Възможности за селските райони в България (1)

- Подобряване на макроикономическата и бизнес среда през период 2014-2020
- Разширяване на пазарите и нарастване на потребителско търсене на хранителни продукти с гарантирано качество и произход, местни продукти
- Повишено търсене на културно-исторически, спа и балнеологичен, приключенски, еко и селски туризъм
- Обвързване на структурни промени в селските райони с историческите корени и традиции на местната икономика
- Подобряване рекламата на българските селски райони

Възможности за селските райони в България (2)

- Повишаване интереса от страна на инвеститори
- Засилване процеса на обратна миграция към част от българските села
- Финансиране на предприемачески инициативи, иновации и инфраструктурно развитие със средства на ПРСР
- Развитие на социалното фермерство и иновациите в социалните услуги
- По-пълно използване потенциала на селското, горско и водно стопанство.

Възможности за селските райони в България (3)

- Разработване на политика за задържане и привличане на млади хора в селските райони
- Политиката за вписване на недвижими културни ценности и природни забележителности в Списъка ЮНЕСКО за световното наследство и свързаните с това икономически дейности
- Успешно провеждане на национална здравна реформа и на реформа в социалните услуги.

ПРСР 2014 – 2020 г. България (1)

Цели

- Повишаване на конкурентоспособността на селското стопанство и жизнеспособността на стопанствата, за повишаване на доходите на производителите и осигуряване на доставката на качествени хранителни продукти;
- Опазване на екосистемите и устойчиво управление и използване на природните ресурсите в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост;
- Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социалното включване и по-добро качество на живот.

ПРСР 2014 – 2020 г. България (2)

Хоризонтални приоритети

- Насърчаване на иновациите в производството, пазарната организация и управлението;
- Предотвратяване и приспособяване към климатичните промени;
- Опазване и възстановяване на околната среда.

ПРСР 2014 – 2020 г. България (3)

- Няма оси
- Броят на мерките намалява
- Основни мерки и подмерки
- Тематична подпрограма
- По-голяма гъвкавост при използването и комбинирането на мерки и акцент върху интегрирани проекти

ПРСР 2014 – 2020 г. България (4)

Мерките - фокусирани върху резултатите

• Логиката на помощта - мерките работят заедно по допълващ се начин:

- ✓ мерките могат едновременно да допринасят за повече от един приоритет/фокус
- ✓ създава се добавена стойност, когато всяка мярка подкрепя намесата на другите
- ✓ следва да се оценят множеството ефекти от интервенциите по различни области и приоритети

*Подход, ориентиран към **резултатите**,
гъвкаво програмиране и внимание на
взаимодействието между и в рамките на мерките*

Мярки по приоритети (1)

- Мярка 1 (чл. 14) „Трансфер на знания и действия за осведомяване” – приоритети 2, 3, 4, 5
- Мярка 2 (чл. 15) „Консултантски услуги” – приоритети 2, 3, 4, 5
- Мярка 3 (чл. 16) „Схеми за качество за селскостопански продукти и храни” – приоритет 3
- Мярка 4 (чл. 17) „Инвестиции в материални активи” – приоритети 2, 3, 4, 5, 6
- Мярка 6 (чл. 19) „Развитие на стопанството и стопанската дейност” – приоритети 2, 5, 6
- Мярка 7 (чл. 20) „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони” – приоритети 3, 5, 6
- Мярка 8 (чл. 21) „Инвестиции в развитие на горски площи и подобряване жизнеспособността на горите” – приоритети 4, 5, 6
- Мярка 9 (чл. 27) „Създаване на групи и организации на производителите” – приоритет 3

Мерки по приоритети (2)

- Мярка 10 (чл. 28) „Агроекология и климат” – приоритети 4, 5
- Мярка 11 (чл. 29) „Биологично земеделие” – приоритет 4
- Мярка 12 (чл. 30) „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите” – приоритет 4
- Мярка 13 (чл. 31) „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения” – приоритет 4
- Мярка 14 (чл. 33) „Хуманно отношение към животните” – приоритет 3
- Мярка 15 (чл. 34) „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите” – приоритет 4
- Мярка 16 (чл. 35) „Сътрудничество” – приоритети 2, 3, 4, 5
- Мярка 17 (Чл. 36) „Управление на риска” – приоритет 3
- Мярка 18 (чл. 42-44) Водено от общностите местно развитие – ЛИДЕР – приоритет 6

Консорциум “бизнес-академични институции” – в търсене на работещ модел за развитие на селските райони

ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

1А. Формиране и
управление на пазари

1. Използване и поддържане на
местните ресурси, създаване на
нови

1Б. Поддържане на
специфични местни
бизнеси

МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОСТ И ИНОВАТИВНОСТ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

2А. Създаване на
политики,
институции и мрежи

2. Формиране на социален
капитал и гражданско общество

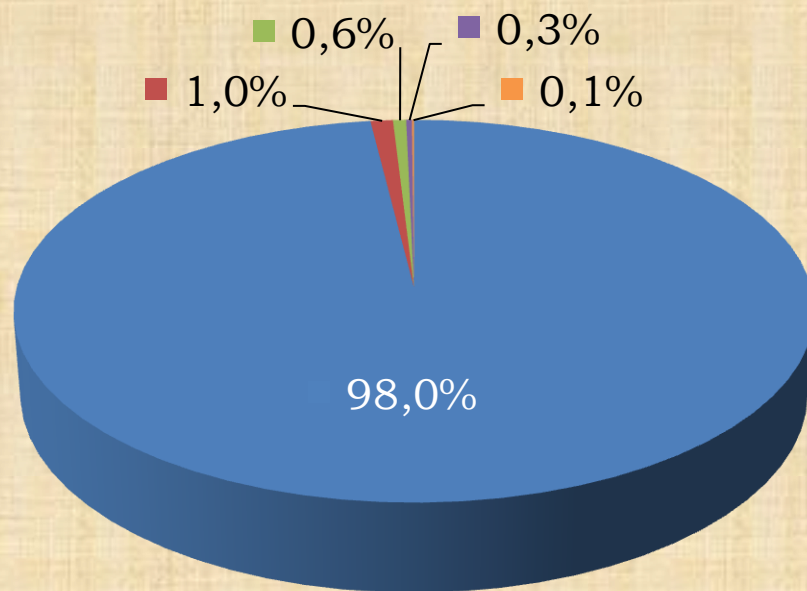
2Б. Коопериране/
сдружаване

ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

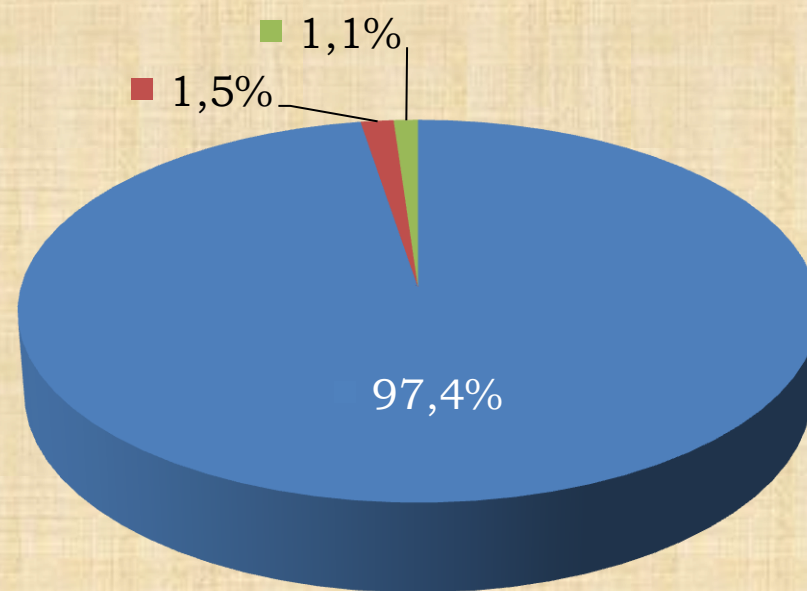
Разпределение на земеделските стопанства според юридическия им статус 2010 г.

България

- Физически лица
- Търговски дружества
- Еднолични търговци
- Кооперации
- Сдружения и други

Югоизточен район

- Физически лица
- Търговски дружества
- Еднолични търговци, кооперации, сдружения и други

**Cooperative Business and Innovative Rural Development:
Synergies between Commercial and Academic Partners**

C-BIRD

FP7-PEOPLE-2013-IAPP Marie Curie
Industry-Academia Partnerships and Pathways (IAPP)

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!